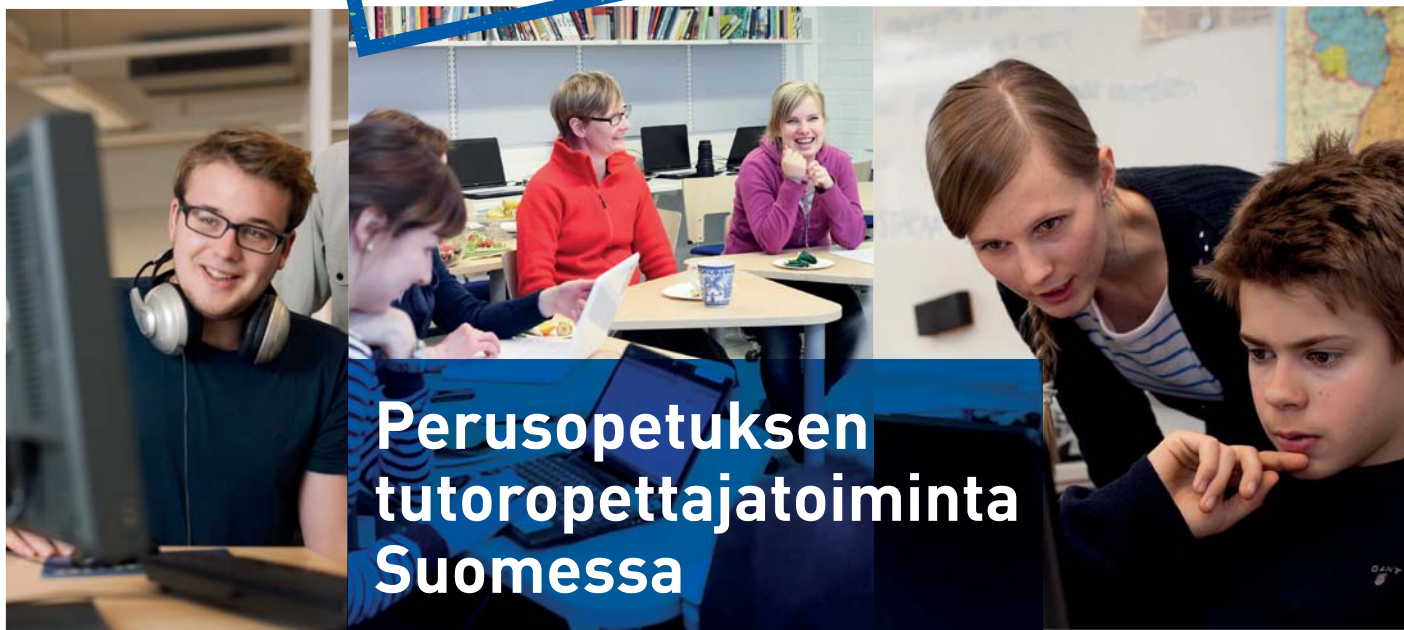

FAKTA.

3A/2018

express

Perusopetuksen tutoropettajatoiminta Suomessa

TAUSTAA

Sipilän hallitus julkaisi kesäkuussa 2015 viisi osaamisen ja koulutuksen kehittämiseen suunnattua kärkihanketta. Näistä ensimmäinen on *uudet oppimisympäristöt ja digitaaliset materiaalit peruskouluihin*, ja yksi sen keskeisistä kehittämiskohteista on opettajien perus- ja täydennyskoulutus.

Kärkihankkeen julkaisu ajoittui lähelle perusopetuksen uusien opetussuunnitelman perusteiden toimeenpanoa, joka alkoi syksyllä 2016. Sen yhtenä keskeisenä tavoitteena onkin tukea uusien opetussuunnitelmien jalkautumista peruskoulujen arkeen. Kärkihankkeen toteuttamiseksi luotiin Uusi peruskoulu -ohjelma. Siinä peruskoululle on määritetty kolme tavoitetta: oppijalähtöisyys, maailman osaavimmat opettajat sekä avoin ja yhteisöllinen toimintakulttuuri. Näiden saavuttamista tuetaan 90 miljoonalla eurolla vuosina 2016–2019.

Maailman osaavinta opettajakuntaa tavoiteltaessa yksi keskeisimmistä käytännön toimenpiteistä on tutoropettajatoiminta, jota tuetaan 23 miljoonalla eurolla hallituskauden aikana.

Uusi peruskoulu -ohjelmalla tavoitellaan *Suomen jokaiseen 2500:en peruskouluun tutoropettajaa tukemaan uutta pedagogiikkaa ja edistämään digitalisatiota*. Tutoropettajatoimintaa on tuettu erityisesti valtionavustuksilla, joita opetuksen järjestäjät ovat voineet hakea Opetushallitukselta. Ensimmäiset valtionavustukset tutoropettajien koulutukseen ja osaamisen kehittämiseen sekä tutoropettajien toimintaan julkaistiin haettavaksi syksyllä 2016. Valtionavustusta myönnettiin 7,5 miljoonaa euroa 315:lle opetuksen järjestäjälle.

Toinen haku oli syksyllä 2017. Hakuryhmät olivat tutoropettajien koulutus ja tutoropettajatoiminta sekä tutoropet-

tajatoiminnan alueelliset verkostot. Valtionavustusta myönnettiin 304:lle hankkeelle 9,8 miljoonaa euroa, josta 8 miljoonaa tutoropettajien koulutukseen ja tutoropettajatoimintaan.

Opetusta järjestävistä kunnista valtionavustusta haki kahdessa ensimmäisessä haussa yhteensä 272 kuntaa, ja näille avustusta on myös myönnetty. Vain 24 kuntaa ei ole hakenut avustuksia varsinaisena hakijana, mutta osa niistäkin toimii kumppaneina toisten opetuksen järjestäjien hankkeissa. Opetuksen järjestäjät ovat voineet toteuttaa tutoropettajatoimintaa myös muulla rahoituksella.

Opetushallitus toteutti 2017 haun yhteydessä kyselyn tutoropettajien koulutuksesta ja toiminnasta arvioidakseen valtionavustusten vaikutusta. Seuraavassa käydään läpi keskeisimmät tulokset.

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE

TUTOROPETTAJAT LUKUINA

Opetushallituksen kyselyyn vastasi yhteensä 289 opetuksen järjestäjää, joista 248 oli kuntia, 34 yksityisiä ja 7 yliopistoa. Koska kyselyn ulkopuolelle jääneet opetuksen järjestäjät ovat oppilasmääriltään pieniä, vastanneiden opetuksen järjestäjien piiriin kuuluu yli 99 % Suomen kaikista perusopetuksen oppilaista ja opettajista. Vastaajien yhteenlaskettu peruskoulujen lukumäärä on 2 210.

Vastaajien yhteenlaskettu tutoropettajien määrä on 2 289, joista 1 884 eli 82 % on koulutettu valtionavustuksilla. Keskimäärin yhtä tutoropettajaa kohden on 21 tutoroitavaa opettajaa.

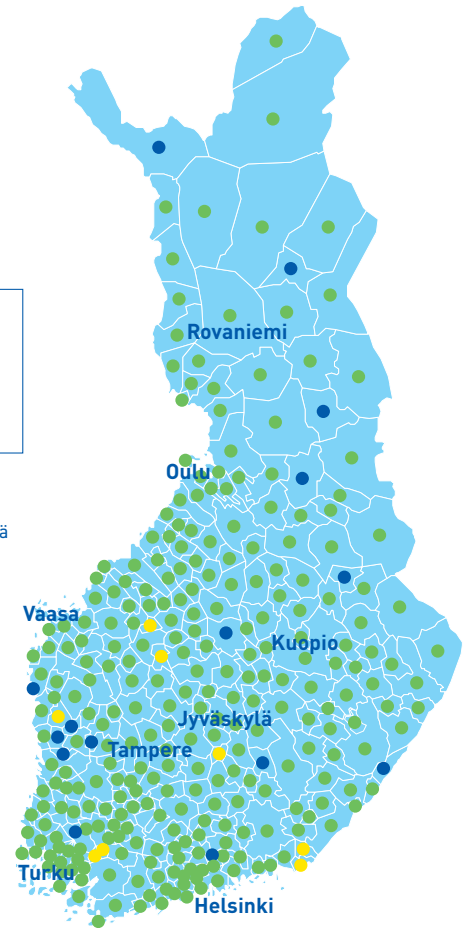
Vastaushetkellä 88 % vastaajista järjesti sekä tutoropettajien koulutusta että käytännön tutoropettajatoimintaa, 7 % järjesti vain tutoropettajatoimintaa, 1 % vain tutoropettajien koulutusta. 4 % ei järjestänyt kumpaakaan.

VALTIONAVUSTUSTA TUTOROPETTAJA- TOIMINTAAN HAKENEET KUNNAT

- Hakenut avustusta (N=272)
- Ei hakenut avustusta (N=15)
- Mukana yhteistyökumppanina (N=8)

Lähde: Opetushallituksen valtionavustusjärjestelmä

Opetuksen järjestäjät arvioivat panostaneensa omaa rahoitusta tutoropettajiin vuonna 2017 yhteensä noin 2,5 miljoonaa euroa. Tutoropettajien koulutukseen käytettiin tästä noin kolmannes, loput kaksi kolmasosaa varsinaiseen tutoropettajatoimintaan.

TUTOROPETTAJAT PERUSKOULUISSA

Tutoropettajia
2 289

joista kärkihankkeen valtionavustuksilla koulutettuja

1 884

Yhdellä tutoropettajalla
on keskimäärin

21

tutoroitavaa opettajaa

Valtionavustuksia
tutoropettajatoimintaan
myönnetty

339 :lle opetuksen
järjestäjälle

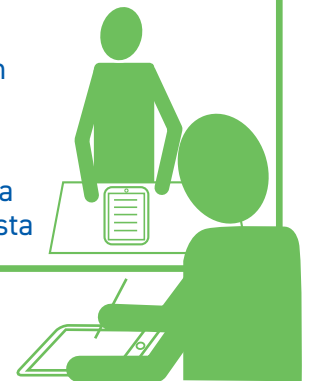

yhteensä

17,3 milj. e

Avustusta saaneiden
opetuksen järjestäjien
piirissä on

99 % opettajista
ja oppilaista

TUTOROPETTAJIA KOULUTETAAN OSTOPALVELUINA JA OMIN VOIMIN

Yli puolet opetuksen järjestäjistä oli toteuttanut tutoropettajien koulutuksen yhdistämällä sekä omaa että palveluostoin hankittua koulutusta. Kaikista vastaajista 31 % ilmoitti järjestäneensä koulutuksen kokonaan ostopalveluna ja 13 % kokonaan itse. Mitä suuremmasta opetuksen järjestäjästä oli kyse, sitä todennäköisemmin koulutus oli järjestetty yhdistellen omaa ja ostettua koulutusta. Yli 2 500:n oppilaan opetuksen järjestäjistä yli 80 % on toiminut tällä yhdistelmämallilla, kun taas alle 500:n oppilaan opetuksen järjestäjistä yli kolmannes on toteuttanut koulutuksen kokonaan ostopalveluna ja lähes 20 % kokonaan oman henkilöstön voimin.

Koulutukselle asetettiin valtionavustushakujen alkaessa seuraavat painopisteet:

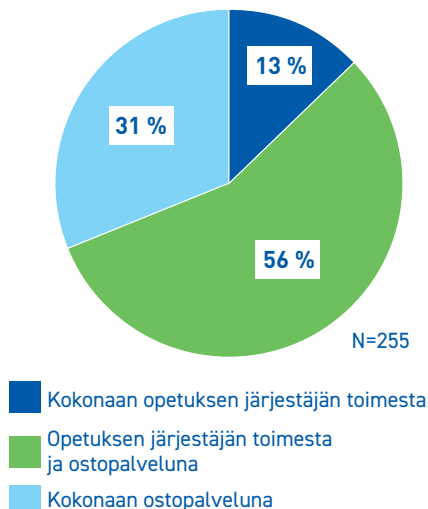
- koulun pitkäjänteisen kehittämisen valmiudet
- innovaatio- ja kokeilutaidot
- vertaiskoulutusosaaminen sekä mentorointi- ja valmennustaidot
- vuorovaikutus- ja verkostoitumistaidot
- pedagogiset digitaidot.

84–91 % vastaajista näki kaikkien näiden painopisteiden toteutuneen erittäin tai melko hyvin.

Kyselyssä listattiin myös kuusi erilaista valtion tukitoimea, joiden tärkeyttä pyydettiin arvioimaan. 95 % oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä, jonka mukaan Opetushallituksen sekä opetus- ja kulttuuriministeriön on tärkeää järjestää alueellisia koulutustapahtumia. Yli 80 % oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että valtion tulisi tukea toimintaa

- kuntakohtaisella ohjauksella ja koulutuksella
- valtakunnallisilla koulutustapahtumilla
- avoimilla verkkokursseilla
- verkkokeskustelufoorumeilla
- kansallisilla oppilla, ohjeilla ja suosituksilla.

TUTOROPETTAJIEN KOULUTUS ON TOTEUTETTU

Opetushallituksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön toivottiin linjaavan tutoropettajien osaamisalueita, joita koulutuksilla tulisi erityisesti pyrkiä kehittämään. Niiden järjestämiä tutoropettajatoimintaa tukevia koulutuksia pidettiin myös tärkeinä. Monet toivoivat koulutusten olevan nimenomaan tutoropettajille kohdistettuja erotuksena perinteisistä opettajien tieto- ja viestintäteknologian täydennyskoulutuksista. Myös alueellisia koulutuksia toivottiin, sillä niillä nähtiin olevan tärkeä rooli alueellisessa verkostoitumisessa. Monet vastaajista pitivät tärkeänä, että valtionavustuksia kohdennetaan ylipäättään myös tutoropettajatoimintaa tukevaan verkostoitumiseen.

Tutoropettajien koulutuskenttää pidettiin hajanaisena ja tiedon löytämistä eri järjestäjien koulutuksista sekä laadukkaista toimintaa tukevista materiaaleista pidettiin hankalana. Noin kaksi kolmasosaa piti ulkopuolisen kouluttajan löytämistä melko tai erittäin helppona, mutta sopivan kouluttajan löytämisessä oli suuria alueellisia eroja. Yhtenä ratkaisuna ehdotettiin, että valtio voisi alusta-ajattelun mukaisesti koota yhteen täydennyskoulutukseen ja oppimateriaaleihin liittyviä tietoja ja tiedottaa niistä keskitetysti. Toisena ehdotuksena mainittiin valtion järjestämät valtakunnalliset tutoropettajakoulutukset verkossa.

Enemmistö oli tehnyt yhteistyötä muiden opetuksen järjestäjien kanssa. Useimmiten se oli yhteisiä koulutuksia, verkostomaista työskentelyä toiminnan

kehittämiseksi ja osaamisen jakamiseksi sekä vertaistukea. Monilla verkostoilla oli omia ohjausryhmiä, jotka koordinoivat sekä tutoropettajien kouluttamista että joissakin tapauksissa myös varsinaista tutoropettajatoimintaa yli kuntarajojen.

Avovastauksissa suuri enemmistö toivoi valtion tukevan tutoropettajien kouluttamista ja osaamisen kehittämistä voimakkaasti myös tulevaisuudessa. Osanotti esiin tarpeen ennakoitavammalle ja pitkäkestoisemmalle rahoitukselle nykyisten, verrattain lyhyiden 1–3 vuoden hankekokonaisuuksien sijaan. Pitkäjänteisyys nähtiin tärkeänä siksikin, että tutoropettajan työnkuva ja osaamisvaatimukset kehittyvät digitalisaation myötä nopeasti, jolloin osaamista tulee päivittää jatkuvasti.

Enemmistö oli tehnyt yhteistyötä muiden opetuksen järjestäjien kanssa.

KOULUILLA ON OMA JA YHTEISIÄ TUTOROPETTAJIA – TEHTÄVÄNKUVAT VAIHTELEVAT

Suomen kaikista tutoropettajista hieman yli kolme neljäsosaa kiersi kahta tai useampaa koulua. Tämä oli erityisesti suurten oppilasmäärien opetuksen järjestäjien käytäntö. Kunnallisista opetuksen järjestäjistä 40 % käytti sekä koulukohtaisia että kiertäviä tutoropettajia. Mitä suuremmasta opetuksen järjestäjästä oli kyse, sitä todennäköisemmin se hyödynsi yhdistelmämallia. Koulukohtaisia tutoropettajia käytti 35 % kunnallisista opetuksen järjestäjistä. Koska yksityisillä opetuksen järjestäjillä on useimmiten vain yksi koulu, ne käyttivät valtaosin koulukohtaisia tutoropettajia.

Tutoropettajien tehtävänkuvat vaihtelivat varsinkin paljon. Tämä johtunee

erityisesti siitä, että valtaosalla toiminta on vasta alussa ja tehtävät vielä vakiintumatta. Vaihtelua selittävät myös suuret erot työajassa: lähes kokopäiväisten tutoropettajien työnkuva on oletettavasti usein laajempi kuin muutamia tunteja viikossa tutorointiin käyttävien.

Valtionavustusten alkaessa tutoropettajien työskentelylle asetettiin 12 tavoitetta. Näistä monipuolinen teknologian pedagoginen käyttö sekä uuden opetussuunnitelman tunteminen ovat vastausten perusteella toteutuneet parhaiten. Myös monipuolinen oppimisympäristöjen käyttö, vertaisoppiminen sekä osallistavan toimintakulttuurin luominen ovat toteutuneet vähintään 75 % vastaajan mielestä erittäin tai melko hyvin. Heikoimmin ovat toteutuneet innovaatiotaitojen kehittyminen sekä arviointiosaaminen.

Työtehtäviä tarkentavissa avovastauksissa korostui erityisesti digiosaamiseen painottuva tutorointi, joka sisälsi myös laitteisto- ja ohjelmisto-osaamisen. Erilaiset vertaistukeen, ”vierihoitoon”, samanaikaisopetukseen ja innostamiseen liittyvät työtehtävät mainittiin toisena, uusien opetussuunnitelman perusteiden käyttöönottoon liittyvät tehtävät ja tukitoimet kolmantena. Monilla tutoropettajilla oli vastuullaan

myös yhteistyö tietohallintohenkilöstön kanssa, tutoroitavien opettajien tieto- ja viestintäteknologian osaamiskartoitukset, koulutusten järjestäminen, hankintoihin osallistuminen sekä paikallinen, alueellinen ja valtakunnallinen verkostoyhteistyö. Lisäksi työaikaa käytettiin oman osaamisen ja työn kehittämiseen sekä tukimateriaalien tuottamiseen.

KOHTI KOKONAIS-VALTAISEMPAA, PEDAGOGISTA TUTOROINTIA

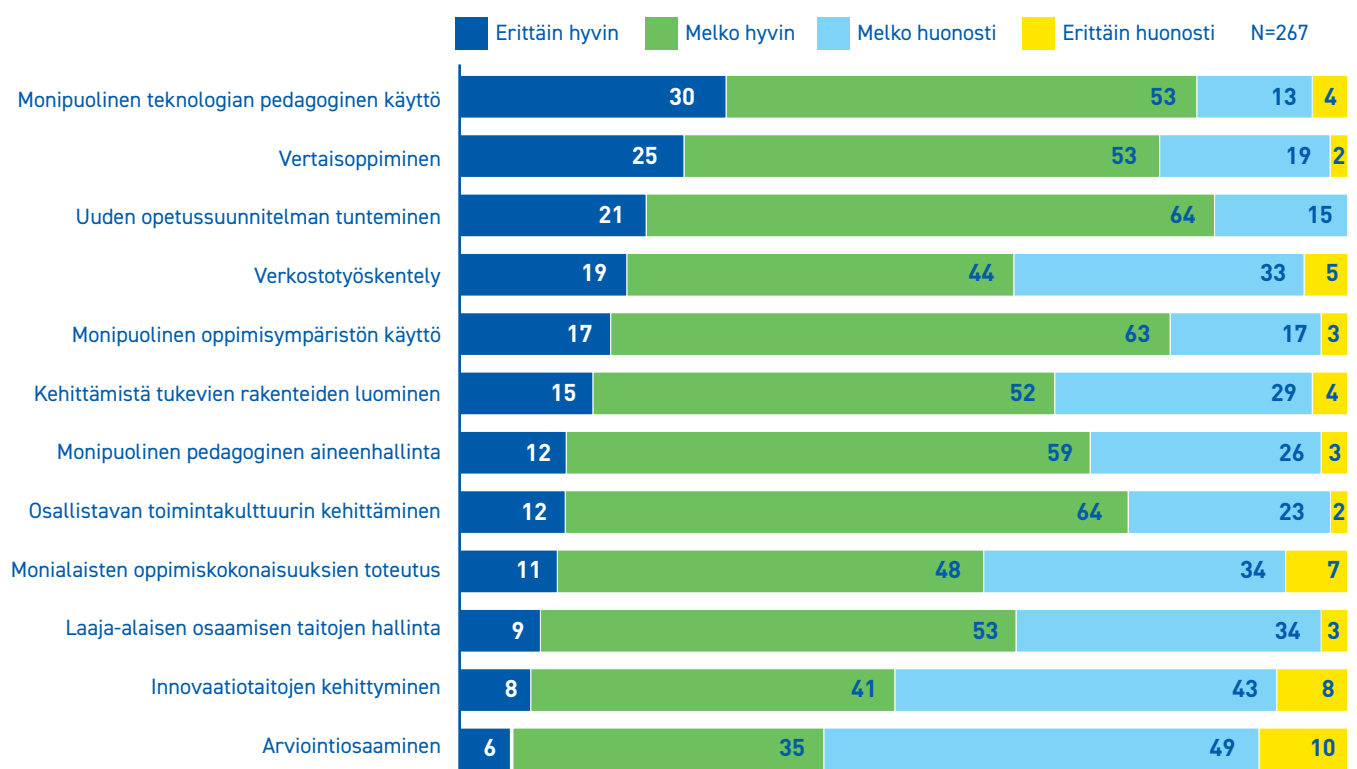
Vastauksissa näkyi varsin hyvin tutoropettajan työn painopisteen siirtyminen pelkistä tieto- ja viestintäteknologisista osa-alueista kohti kokonaisvaltaisempaa pedagogista tutorointia, jossa digitaalisuus työkaluna ja mahdollistajana näyttelee kuitenkin hyvin merkittävää roolia. Paikoin tutoropettajien laajat tehtäväkuvat olivat johtaneet siihen, että tutoropettajat olivat alkaneet erikoistua tiettyihin tehtäviin tai tehtäväkokonaisuuksiin.

Tutoropettajat käyttivät tehtäväänsä useimmiten 1–5 tuntia viikossa. Hyvin yleisesti tutorointiin varatut tunnit jaettiin tasan tutoropettajien kesken tai tutoropettajat päättivät tuntien jakamisesta keskenään. Jos tutoropettajien osaaminen erosi voimakkaasti, työaika-resurssia jaettiin joustavasti enemmän niille, joiden osaamista tutoroitavat tarvitsivat enemmän. Jos toiminnan piirissä oli useampia kouluja, jako koulujen kesken tehtiin joko tasan, oppilas- ja opettajamäärien perusteella tai tarpeen mukaan. Muutama kertoi toteuttaneensa kouluihinsa keskitettyjä kampanjoita, joissa kaikki tai suurin osa opetuksen järjestäjän tutoropettajista tarjosi esimerkiksi yhden päivän ajan tukeaan yhden koulun opettajille.

Useimmiten tutoropettajien aika jaettiin tutoroitavien opettajien kesken tarpeen perusteella. Opettaja ilmoitti esimerkiksi sähköisellä varauskalenterilla tarvitsevansa tutoropettajaa. Tarpeita kartoitettiin myös kyselyillä ja osaamiskartoituksilla. Henkilökohtaisen tutoroinnin ohella tutoropettajat järjestivät ryhmäkoulutuksia.

Opettajille osallistuminen oli yleensä vapaaehtoista. Monet vastaajat kuitenkin kertoivat, että heillä oli pyritty aktiiviseen erityisesti sellaisia opettajia,

TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN KÄYTÄNNÖN TUTOROPETTAJATOIMINNASSA

joiden osaaminen on vaarassa jäädä jälkeen nykyvaatimuksista. Osa mainitsi kohdanneensa jonkin verran myös muutosvastarintaa, kaikkia opettajia ei ole vielä saatu mukaan.

TUTOROPETTAJA-TOIMINTA ON JUURTUNUT HYVIN

Tutoropettajatoiminta on käynnistetty vahvasti valtionavustuksilla. Niillä ei kuitenkaan voida rahoittaa toimintaa pitkällä aikavälillä. Hanketoiminnan yleisesti tunnistettuna riskinä on, että toiminta päättyy rahoituksen päättyessä. Kuitenkin yli 95 % kyselyyn vastanneista opetuksen järjestäjistä arvioi tutoropettajatoiminnan jatkuvan valtionavustusten päättyttyä. Neljäsosa jopa nykyistä laajempuna, neljäsosa nykyisen kaltaisena. Noin 43 % arvioi toiminnan jatkuvan nykyistä pienimuotoisempana.

Arviot toiminnan laajuudesta tulevaisuudessa vaihtelivat varsin suuresti suhteessa vastaajien oppilasmääriin. Tutoropettajatoiminnan nähtiin laajenevan sitä todennäköisemmin, mitä pienemmästä opetuksen järjestäjästä oli kyse:

Yli 95 % opetuksen järjestäjistä arvioi tutoropettajatoimintansa jatkuvan myös tulevaisuudessa.

500 oppilaan tai pienemmistä opetuksen järjestäjistä lähes 70 % arvioi tutoropettajatoiminnan jatkuvan nykyisen laajuisena tai jopa nykyistä laajempuna. Suurimmat opetuksen järjestäjät, joihin kuuluvat kaikki yli 100 000 asukkaan kaupungit, arvioivat tutoropettajatoiminnan jatkuvan, heistä lähes 90 % kuitenkin nykyistä pienimuotoisempana.

Pienten opetuksen järjestäjien myönteisempi näkemys tulevaisuuden toiminnan laajuudesta johtunee osin siitä, että monet heistä vasta kouluttavat ensimmäisiä tutoropettajiaan ja käynnistelevät tutoropettajatoimintaansa. Näin tutoropettajatoiminnan säilyttäminen nykytasolla tai jopa sitä laajamittaisempana ei vaadi poikkeuksellisen suuria ponnisteluja. Sen sijaan suuremmat

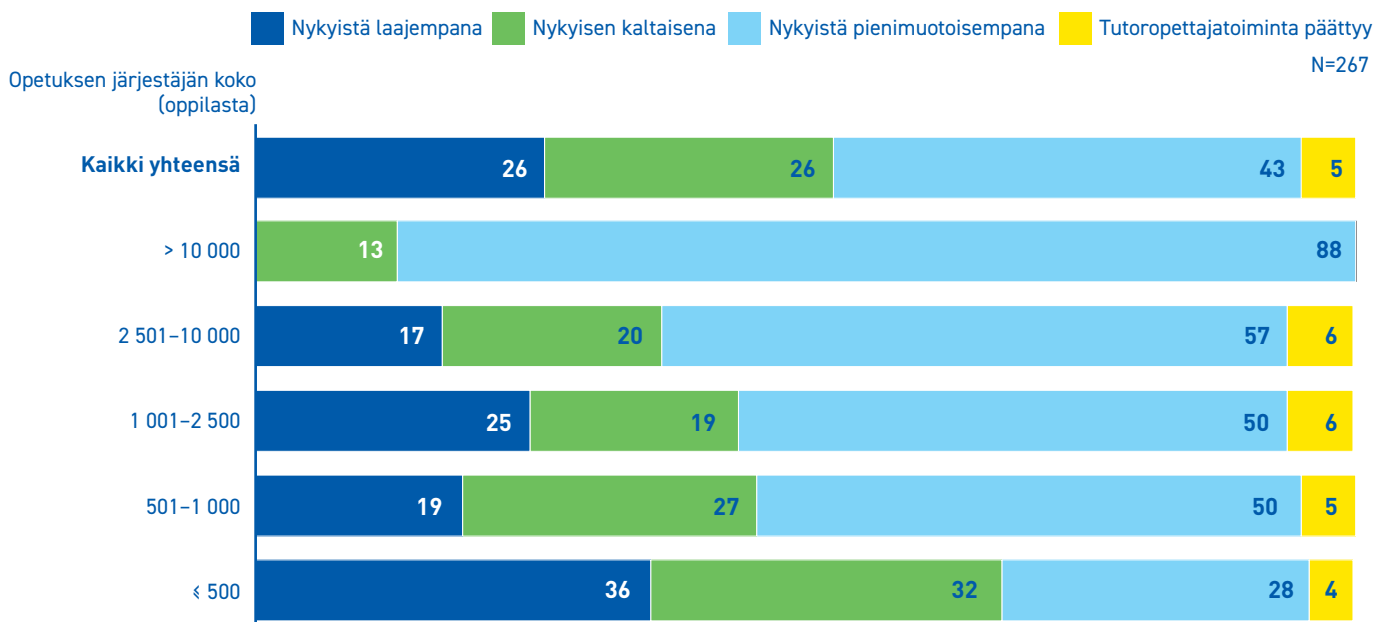
opetuksen järjestäjät ovat usein jo hyvin pitkällä tutoropettajatoiminnassaan, jolloin sitä saatetaan joutua todennäköisemmin sopeuttamaan.

Kokonaisuutena arviot tutoropettajatoiminnan tulevaisuudesta ovat hyvin myönteiset. Mahdollisia syitä vahvoihin tulevaisuudennäkymiin ovat tutoropettajatoiminnan myönteiset vaikutukset ja kohtuulliset ylläpitokustannukset. Lisäksi monet vastaajat arvioivat, että tuloksellista tutoropettajatoimintaa voidaan tulevaisuudessa jatkaa käynnistämismvaihtetta pienemmällä budjetilla, kun tutoropettajia on jo koulutettu, laitteisto- ja ohjelmistohankintoja tehty ja uusi toimintakulttuuri vakiintunut. Useissa avovastauksissa kuitenkin korostettiin, että positiivisista tulevaisuudenarvioista huolimatta opetuksen järjestäjät pitävät omarahoitusosuuden kasvattamismahdollisuuksia epävarmoina, ja valtionavustuksilla on erittäin suuri vaikutus toteutettavan tutoropettajatoiminnan laajuuteen.

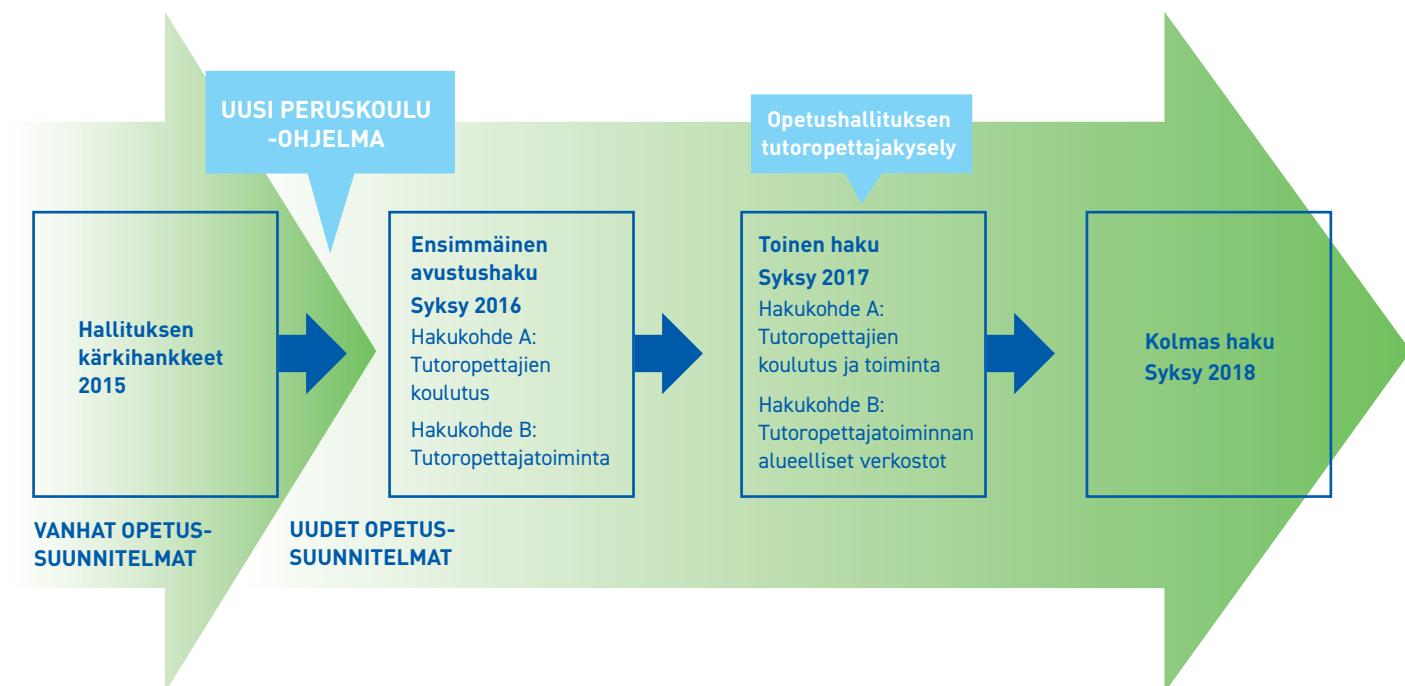
Lähteet: Opetushallituksen tutoropettajakysely 2017 ja Opetushallituksen valtionapujärjestelmä

Uusi peruskoulu -ohjelma: minedu.fi/uusiperuskoulu

ARVIO TUTOROPETTAJATOIMINNAN JATKUMISESTA VALTIONAVUSTUSTEN PÄÄTTYTTYÄ

TUTOROPETTAJATOIMINTA PERUSOPETUKSEN KEHITTÄMISEN TUKENA

TUTOROPETTAJAN TEHTÄVÄLISTA

Opetushallitus on opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla toimiva virasto, joka vastaa koulutuksen, varhaiskasvatuksen ja elinikäisen oppimisen kehittämisestä sekä kansainvälisyyden edistämisestä.

ISBN: 978-952-13-6486-0 (painettu) • 978-952-13-6487-7 (pdf)

ISSN: 2242-2951 (painettu) • 2242-296X (pdf)

Kuvat: Opetushallitus

Taitto ja grafiikat: Liisa Valtonen

OPETUSHALLITUS

Hakaniemenranta 6, PL 380, 00531 Helsinki, puh. 0295 331 000

Koulutus, varhaiskasvatus, organisaatio: www.oph.fi

Kansainvälinen yhteistyö: www.cimo.fi